

S. I. Ikonnikova: Molodož (Mládež)

Leningrad, Leningradská universita 1974

Práce S. I. Ikonnikovové *Mládež* je věnována sociologické a sociálně psychologické analýze mládeže.

Úvod ukazuje na význam a úlohu mládeže v rozvinuté socialistické společnosti a na všechny problémy, které s plněním této úlohy souvisejí.

Vlastní práce je členěna do čtyř kapitol (*Mládež jako sociální jev, Mládež v sociální struktuře společnosti, Mládež v podmínkách rozvinuté socialistické společnosti, Kritika buržoazních ideologických koncepcí o levoradikálním hnutí mládeže v kapitalistických zemích*).

První dvě kapitoly představují teoretickou analýzu nejzákladnějších otázek spojených se sociologií mládeže. Autorka zde řeší pojetí mládeže jako sociálního jevu a zabývá se metodologickými problémy sociologického výzkumu mládeže. Zdůrazňuje myšlenku, že k řešení sociologických problémů mládeže nelze přistupovat abstraktně vně těch společenských vztahů a třídní příslušnosti, do nichž se mládež rodí a v nichž žije. Všechny její vlastnosti a znaky je možné správně ohodnotit pouze na základě konkrétně historického přístupu. Vedle strukturální analýzy, která se v sociologii užívá, analýza historiko-genetická zajišťuje zkoumání osobnosti nikoli staticky, nýbrž v dynamice jejího vývoje.

Dále se autorka zabývá problémem mládeže z hlediska systémů sociologických poznatků. Vymezuje úkoly sociologie mládeže i její spolupráci s ostatními vědními disciplínami (demografií, sociální psychologií atd.). Marxistická sociologie, jejímž základním východiskem je historický materialismus, má svůj vlastní kategoriální aparát. V něm pojem „mládež“ představuje snahu odhalit vazby mezi biologickými a sociálními kategoriemi věku, dát kritéria demografickým hranicím mládeže, sledovat specifiku procesu socializace mládeže ve společnosti, odhalovat charakter vlivu mládí na další životní období, zkoumat procesy sociálního pohybu mládeže, její vzdělávací a kulturní úroveň, světový názor a politické postoje, touhy, potřeby, zájmy a druhy činnosti v různých sférách společenského života.

Sociologie nemůže pouze konstatovat, nýbrž se musí snažit odhalit příčinnou závislost všech těchto zvláštností na historické etapě společenského vývoje, na úloze sociálních změn a pochopit dynamiku procesu změn osobnosti mladého člověka a mladé generace během určité doby.

V další části práce se S. I. Ikonnikovová snaží postihnout ty specifické úkoly sociologie mládeže, jež vyplývají z podstaty socialistické společnosti. Ukazuje na to, že v socialistické společnosti tendence ke stírání sociálních rozdílů vede k nepřetržitému a u každého pokolení k stále patrnějšímu stírání třídních rozdílů. To však neznamená, že sociální původ lze přehlížet. Naopak, hraje velkou úlohu při odhalování zvláštností procesu socializace, při formování životních plánů mládeže, při zjišťování míry realizace těchto plánů, při zapojení mládeže do společenské výroby a při sledování její kulturní úrovně. Tento přístup umožňuje postihnout tu skutečnost, že socialistické podmínky otevírají široké možnosti pro sociální pohyby, jež vedou ke změně třídní příslušnosti mládeže.

Závěrem těchto teoretických analýz autorka vymezuje pojem mládeže jakožto objektu sociologického výzkumu. Zdůvodňuje své pojetí mládeže jako třídně diferencované sociálně demografické skupiny společnosti, do níž spadají mladí lidé ve věku od 16 do 30 let. Potom rozvádí problémy, které s výzkumem této společenské skupiny souvisejí (situace a úloha ve společnosti, funkce a druhy činnosti, hodnotové orientace, světový názor, zájmy, potřeby i sociálně psychologické vlastnosti, které jsou podmíněny charakterem sociálně politického řádu, společenskými vztahy, historickou situací).

Teoretická východiska potom autorka uplatňuje při analýze rozsáhlého sociologického a sociálně psychologického materiálu získaného v podmínkách budování socialismu v SSSR. Na základě této analýzy jsou v práci rozvedeny společné vlastnosti a specifické zvláštnosti dělnické, zemědělské a studentské mládeže a je dána charakteristika formování mladého člověka v podmínkách socialismu.

Závěrem své analýzy poukazuje S. I. Ikonnikovová na výraznou úlohu ideologické integrace budované na základě marxistickoleninského světového názoru při formování osobnosti, která ovlivňuje a podřizuje všechny ostatní charakteristiky spojené s výrobou pracovní činností, se vzdělávací a kulturní úrovní. V tomto smyslu osobnost mladého člověka představuje individuální ztělesnění historicky konkrétních společenských vztahů.

Poslední kapitola je věnována ideologickému boji uvnitř mládežnických hnutí, kritice buržoazních koncepcí o úloze mládeže a charakteristice třídního zázemí současných radikálních hnutí mládeže v kapitalistických zemích.

Práci *Mládež* od S. I. Ikonnikovové lze považovat za velmi hodnotnou a průkopnickou.

Kromě vyjasnění základních teoretických východisek, která přesahují rámec zkoumaného problému a týkají se v podstatě marxistické sociologie jako takové, je zde uvedena hluboká analýza vlastní mládeže, jejích problémů, změn v podmínkách socialismu. Bohatství literatury, kterou autorka zpracovala a komentovala, i zpracování rozsáhlého statistického materiálu umožnilo vytvořit fundovanou práci, kterou lze pokládat za jednu ze základních prací marxistické sociologie. Uvedená analýza se stává zároveň podnětem pro další rozvoj sociologie jak v oblasti teorie a metodologie, tak v oblasti konkrétních sociologických výzkumů, jejichž výsledky budou mít praktický dopad.

Hana Pešinová

Vasile Nicolcicioiu, Dan Mihai Birliba, Fred Mahler, Mihai Stoica: Roumania's Younger Generation (Mladá generace Rumunska)

Bucuresti, Informatia 1972.

Tato publikace čtenáře důkladně seznamuje s vývojem rumunské mládeže a s úlohou, kterou sehrála v historii své vlasti, a podává ucelený obraz o současné mladé generaci, která je aktivním a podnětujícím prvkem v politickém, ekonomickém a sociálním životě. Ukazuje se zde na význam a praktickou činnost mládežnického hnutí při výstavbě a budování rozvinuté socialistické společnosti. Charakteristickým rysem této publikace je důraz na progresivní roli mládí, které se zcela přirozeně a s vitalitou jemu vlastní staví proti jakékoli formě bezprávi a neústupně bojuje za svobodu, lidskost, spravedlnost a pokrok.

Kniha je rozdělena do šesti kapitol, přičemž třetí kapitola se skládá ze čtyř částí. Předmluvu napsal Dan Martian, první tajemník ÚV Svazu komunistické mládeže. Konstatuje, že tato kniha by měla být jakýmsi pozváním k dialogu, a tím i k plodné diskusi na téma, které má hluboký význam jak pro současnost, tak i pro budoucnost, na téma *místo a úloha mladé generace v rozvoji společnosti*.

První kapitola ve stručném a obecném rámci předkládá čtenáři *fakty týkající se Rumunské socialistické republiky*. Obsahuje základní informace a údaje o geografické poloze, přírodních a klimatických podmínkách, o počtu obyvatel, kultuře, politických a veřejných organizacích apod.

Druhá kapitola nese název *Mládí a současný svět*. V obecných rysech je zde zdůrazněna důležitost mladé generace jako dynamického faktoru, který hraje podstatnou roli v současných společnostech. Tato kapitola (stejně jako některé další) je doplněna obrazovou přílohou, která není nejlepší kvality.

Třetí kapitola (nejobsáhlejší) pojednává o *vzniku, vývoji a současném stavu mládežnického hnutí v Rumunsku*. Chronologicky jsou zachyceny nejdůležitější události rumunských dějin od počátku devatenáctého století až po současnost se zvláštním zaměřením na revo-

luční a avantgardní roli mládeže. Další část pojednává o mládeži jako o aktivním faktoru politického a sociálního života. Rumunská mládež nachází široké uplatnění ve všech sférách, což dokumentuje i skutečnost, že první tajemník ÚV Svazu komunistické mládeže je současně i členem rumunské vlády jako ministr pro problémy mládeže. Vezmeme-li v úvahu, že členem Svazu komunistické mládeže může být každý občan Rumunské socialistické republiky ve věku od šestnácti do šestadvaceti let a že v této organizaci může podle svého zájmu zůstat nanejvýš do třiceti let, pak je rumunská mládež v nejvyšším státním orgánu zastoupena opravdu svým vlastním představitelem. Třetí část se zabývá uplatněním mládeže v pracovním procesu. Podrobně je vylíčena (a doplněna číselnými údaji) hluboká přeměna rumunské ekonomiky, k níž došlo po druhé světové válce. Zaostalé agrární Rumunsko se v epoše výstavby socialismu proměnilo v zemi s moderní, rozvinutou ekonomickou strukturou. Převratnou změnu v rumunské ekonomice ilustruje i to, že objem průmyslové produkce se zvětšil proti roku 1938 devatenáctkrát. Rozvoj ekonomiky má za následek i změny v socioprofesionálním zařazení mládeže. Pro současný rumunský průmysl je charakteristický vzrůstající počet mladých dělníků. V roce 1968 bylo z celkového počtu dělníků plných 82 % ve věku do 45 let a mladších než 25 let bylo 25 %. V letech 1964-68 počet průmyslových dělníků mladších dvaceti pěti let vzrostl o polovinu. V této části se také poukazuje na stoupající zájem mladých o vyšší vzdělání a na rostoucí aktivitu mládežnických pracovních kolektivů. Poslední část třetí kapitoly pojednává o vzdělání a všestranném rozvoji mladé generace. V socialistickém Rumunsku se podstatně změnil systém výchovy a vzdělávání. Negratnost neexistuje a v současné době asi 20 % obyvatel si po ukončení základního vzdělání zvyšuje kvalifikaci dalším studiem. V roce 1948 bylo v Rumunsku 60 000 středoškolských studentů, v roce 1968 již 300 000 a počet vysokoškolských studentů se za stejné období zvýšil desetkrát. V roce 1938 bylo v celém Rumunsku pouze 30 fakult, jejich počet nyní vzrostl na 200. Tyto a další údaje přesvědčivě dokumentují široký rozvoj rumunského školství.

Čtvrtá kapitola čtenáře blíže seznamuje s *třemi masovými organizacemi mládeže*. Nejvýznamnější a nejpočetnější je *Svaz komunistické mládeže*. Má 2 400 000 členů, z toho je 31,24 % mladých dělníků, 16,45 % mladých zemědělců, 35,53 % žáků, 4,2 % studentů a 11,3 % příslušníků mladé inteligence. Druhou organizací je *Svaz studentské mládeže*, který prosazuje specifické zájmy vysokoškolských studentů a který organizačně spadá pod Svaz komunistické mládeže. Třetí organizací je *pak Pionýrská organizace*, která zahrnuje žáky od sedmi do čtrnácti let a má přes 2 000 000 členů. V prvních letech své existence pracovala Pionýrská organizace pod vedením Svazu komunistické mládeže, od roku 1966 se stala

autonomní organizaci se svým vlastním řídicím orgánem.

Pátá kapitola se zabývá širokou *spoluprací rumunské mládeže s mládeží celého světa*. I zde je zdůrazněna vedoucí myšlenka pokroku a revolučnosti, která je každé mladé generaci vlastní a která může pozitivním způsobem ovlivnit vývoj a budoucnost celého světa.

Šestá, závěrečná kapitola v podstatě nahrazuje závěr a zdůvodňuje vydání této informativní knihy o rumunské mládeži: Má se stát výzvou adresovanou všem těm, kteří chtějí oživit a dále rozvíjet ideály přátelství, míru, pokroku a vzájemné spolupráce mezi lidmi.

T. Pospíšil

Sociológia v užšom zväzku s filozofiou

STÚDIE

- Hirner A.*: K problematike identifikácie spoločenského javu
Zukal V.: K aktuálnym otázkam boja proti kriminalite
Tomášek B.: Dělba práce v domácnosti a předpoklady socialistického způsobu života
Mentelová S.: Ku kritice teorií sociální struktury v nemarxistické sociologii

ZO SOCIOLOGICKÉHO ŽIVOTA

- Gajdác M.*: Spoločné zasadnutie Slovenskej a Československej sociologickej spoločnosti
Macháček L.: Mládež v koncepcii sociálneho plánovania
Mach F.: Seminár „Sociálne plánovanie v poľnohospodárstve“
Slovenský literárny fond a angažovaná sociologická tvorba

RECENZIE

- Farkašová E.*: Rozvinutá socialistická společnost (Die entwickelte sozialistische Gesellschaft. Wesen und Kriterien-Kritik revisionistischer Konzeption)
Letaši I.: Člověk, věda, technika (Člověk, věda, technika)
Soucová D., Gardošová A., Macháček L.: Niektoré výsledky sociológie mládeže v ZSSR; (Mládež, práca, voľný čas);
Návaznosť generácií;
S. N. Ikonnikova: Molodež — sociologičeskij i socialno-psichologičeskij analiz
Francisci M.: Práca na smeny zo sociologického hľadiska (R. Stollberg. Schichtarbeit in soziologischer Sicht)
Blaas G.: Desiaty ročník Sociologie a historie zemědělství

ANOTÁCIE

Sociologický časopis č. 3/1975